

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudkyň JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Marie Žiškové v právní věci žalobců: **a) T. O.**, **b) nezl. A. O.**, zastoupeného žalobkyní ad a) jako zákonnou zástupkyní, zastoupených JUDr. Milanem Poláčkem, advokátem se sídlem Brno, Starobrněnská 13, proti **žalovanému Ministerstvu vnitra**, se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 3. 2003, č. j. OAM-4958/VL-19-ZA08-2002, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 19. 3. 2004, č. j. 36 Az 577/2003-22,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 19. 3. 2004, č. j. 36 Az 577/2003-22, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 15. 3. 2003, č. j. OAM-4958/VL-19-ZA08-2002, žalovaný neudělil žalobcům azyl podle § 12, § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu). Dále rozhodl o tom, že se na žalobce nevztahuje překážka vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu.

V žalobě proti rozhodnutí žalovaného žalobci citovali řadu ustanovení správního řádu, která žalovaný v řízení porušil a trvali na tom, že splnili zákonné podmínky pro udělení azylu dle § 12 zákona o azylu nebo alespoň pro vztažení překážky vycestování podle § 91 zákona o azylu. Ke skutkovým důvodům odkázali na žádost o udělení azylu, protokol o pohovoru a další spisový materiál. Navrhli, aby soud rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Krajský soud usnesením ze dne 15. 5. 2003, č. j. 36 Az 577/2003-7, vyzval žalobkyni ad a), aby ve lhůtě 15 dnů od doručení usnesení doplnila a upřesnila své podání ze dne 27. 3. 2003 tak, aby bylo mimo jiné zřejmé, z jakých skutkových důvodů považuje výroky napadeného rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné a jaké důkazy k prokázání svých tvrzení navrhuje provést. Současně ji upozornil na skutečnost, že nebude-li výzvě ve stanovené lhůtě vyhověno, soud řízení o jejím podání ze dne 27. 3. 2003 odmítne.

Žalobci na základě výše uvedené výzvy krajského soudu doplnili svou žalobu, a to podáním ze dne 15. 9. 2003, ve kterém stručně zopakovali žalobní body uvedené v žalobě

ze dne 27. 3. 2003 a dále ke své žalobě doplnili text napsaný v jejich mateřském jazyce s odkazem na zásadu rovnosti účastníků soudního řízení a právo jednat před soudem ve své mateřštině.

Přípisem krajského soudu ze dne 22. 10. 2003 byli žalobci vyzváni, aby údaje obsažené v doplnění žaloby ze dne 15. 9. 2003 sepsané ručně v jazyce, který není český, byly přeloženy do českého jazyka. K tomu jim byla poskytnuta lhůta jednoho měsíce od doručení dané výzvy s tím, že v případě nevyhovění výzvě soud nebude k uvedenému podání přihlížet.

Na uvedenou výzvu reagovali žalobci vyjádřením ze dne 28. 11. 2003, ve kterém poukazovali na čl. 37 odst. 3, 4 Listiny základních práv a svobod a § 36 s. ř. s. v souvislosti s § 18 o. s. ř. Požadavek krajského soudu, aby činili podání pouze v jazyce českém považovali za neoprávněný, v rozporu s principem rovnosti stran a také v rozporu s výše uvedenými ustanoveními. Namítali porušení zásady rovnosti účastníků řízení zakotvené v čl. 37 odst. 3 Listiny ve spojení s ustanoveními o. s. ř. a s. ř. s., přičemž výrazem rovnosti účastníků je i právo jednat před soudem ve své mateřštině.

Krajský soud napadeným usnesením podání žalobců odmítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění citoval § 18 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. a § 36 odst. 1 s. ř. s. a uvedl, že tato ustanovení ve spojení s čl. 37 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod je nutno vyložit tak, že účastník, který neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka. To podle jeho názoru znamená, že má právo v příp. nařízení jednání před soudem, být informován o obsahu jednání, které se za jeho přítomnosti vede. Z uvedených ustanovení však nevyplývá právo obracet se písemně na soud v cizí řeči, proto písemnosti zasílané soudu, které jsou vyhotovené v cizí řeči, je třeba opatřit překladem do českého jazyka. Upozornil na to, že podání žalobců je zčásti v jazyce českém a jejich reakce na výzvu soudu, aby skutečnosti, které uvádí v mongolském jazyce, zaslali soudu v jazyce českém, je spolu s podrobným právním výkladem rovněž v českém jazyce. Soud dále citoval § 37 odst. 5 s. ř. s. a konstatoval, že vzhledem k tomu, že z podání žalobců i poté, co byli vyzváni, aby odstranili vady tohoto podání, není zřejmé, jaké jsou důvody nezákonnosti napadeného rozhodnutí, zejména není jasné, na základě jakých skutkových důvodů ve spojení s právními důvody považují žalobci předmětné rozhodnutí za nezákonné, není dán jednoznačně rozsah přezkumné činnosti soudu, přičemž jde o takovou vadu podání, pro kterou není možno pokračovat v řízení. Soud proto podání žalobců podle § 37 odst. 5 s. ř. s. odmítl.

Ve včas podané kasační stížnosti uvedli žalobci (dále též jen stěžovatelé) jako její důvody ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a e) s. ř. s. Namítli, že krajský soud posoudil nesprávně právní otázku týkající se jejich podání ve smyslu § 71 odst. 1 s. ř. s. a vyslovili přesvědčení, že uvedené podání splňovalo všechny zákonem stanovené základní náležitosti. Dále dovozovali, že krajský soud porušil i ustanovení § 76 s. ř. s. tím, že se v rozhodnutí nevypořádal s povinností přezkoumat napadené rozhodnutí z hlediska vad řízení vymezených v § 76 odst. 1 písm. a) až c) s. ř. s. a z hlediska nicotnosti dle § 76 odst. 2 s. ř. s. Vyslovili přesvědčení, že napadené rozhodnutí je nezákonné, neboť pro odmítnutí jejich podání neexistovaly relevantní důvody. Jejich podání obsahovalo označení žalobních bodů, z nichž bylo patrno, z jakých právních důvodů považovali napadené výroky rozhodnutí žalovaného za nezákonné s tím, že k prokázání svých tvrzení navrhli i provedení důkazů. Uvedli dále, že v podání byl vymezen rozsah přezkoumání napadeného rozhodnutí konkrétním označením výroků rozhodnutí, které napadli a byl učiněn i návrh výroku rozsudku. Stěžovatelé v kasační stížnosti dále popisovali postup krajského soudu v uvedené věci a vyslovili názor, že účastník má právo na tlumočníka nejen v případě, kdy je nařízeno ústní jednání. Domnívali se, že toto právo dostatečným způsobem uplatnili, z čehož lze dovodit, že potřeba tlumočníka vyšla najevo. Navrhli, aby usnesení krajského soudu bylo

zrušeno a věc mu vrácena k dalšímu řízení a dále požádali o ustanovení zástupce z řad advokátů.

Současně požádali o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. O této žádosti Nejvyšší správní soud samostatně nerozhodoval, neboť rozhodl přímo ve věci samé.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené rozhodnutí krajského soudu v mezích důvodů vymezených stížnostními body (§ 109 odst. 3 s. ř. s.) a shledal kasační stížnost důvodnou.

V posuzované věci se bylo třeba se zřetelem k obsahu a důvodům kasační stížnosti zaměřit na přezkoumání zákonnosti postupu krajského soudu a jeho rozhodnutí, jímž byla žaloba odmítnuta podle § 37 odst. 5 s. ř. s.

V důsledku přísné dispoziční zásady v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu musí žaloba obsahovat podle § 71 odst. 1 s. ř. s. kromě obecných náležitostí podání a) označení napadeného rozhodnutí a den jeho doručení nebo jiného oznámení žalobci, b) označení osob na řízení zúčastněných, jsou-li žalobci známy, c) označení výroku rozhodnutí, které žalobce napadá, d) žalobní body, z nichž musí být patrno, z jakých skutkových a právních důvodů považuje žalobce napadené výroky rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné, e) jaké důkazy k prokázání svých tvrzení žalobce navrhuje provést, f) návrh výroku rozsudku.

V posuzované věci plyne z obsahu spisu, že žalobci podáním ze dne 27. 3. 2003 podali proti rozhodnutí žalovaného žalobu, ve které výslovně napadají výrok o neudělení azylu podle § 12 a § 14 zákona o azylu a výrok o nevztažení překážky vycestování podle § 91 zákona o azylu. V žalobě dále uvedli, že žalobní body podle § 71 odst. 1 písm. d) s. ř. s. spatřují v tom, že správní orgán porušil ustanovení § 3 odst. 3, 4, § 32 odst. 1, § 33 odst. 2, § 46 a § 47 odst. 3 správního řádu. Žalobci sice odůvodňovali porušení těchto ustanovení v obecné rovině, avšak ve vztahu k ustanovení § 33 odst. 2 správního řádu konkrétně namítali, že jim žalovaný nedal možnost se před vydáním rozhodnutí vyjádřit k jeho podkladu i k jeho zjištění, popř. navrhnout jeho doplnění. Dovozovali dále (s poukazem na svá tvrzení ve správním řízení), že splňují podmínky pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu a podmínky pro vztažení překážky vycestování. Pod bodem IV. žaloby pak uvedli přesný návrh výroku rozsudku.

V podání ze dne 15. 9. 2003 na výzvu soudu žalobci důvody uvedené v podání ze dne 27. 3. 2003 zopakovali a část svého podání sepsali v mateřském tzn. v mongolském jazyce. Na výzvu krajského soudu o přeložení této části podání do českého jazyka reagovali žalobci podáním ze dne 28. 11. 2003, v němž upozornili na čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, na § 36 odst. 1 s. ř. s. a na další ustanovení, z nichž dovozovali, že z hlediska zásady rovnosti účastníků před soudem mají možnost činit podání soudu ve své mateřštině a konstatovali, že v dané věci tak vyšla v řízení najevo potřeba ustanovit tlumočníka.

Krajský soud v Brně v napadeném usnesení k této otázce vyslovil již výše uvedený názor, že účastník řízení má právo na tlumočníka pouze pro účely nařízeného ústního jednání před soudem.

Nejvyšší správní soud však tento názor nesdílí.

Podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod jsou si všichni účastníci v řízení rovni. Odstavec 4 téhož článku pak stanoví, že kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.

Soudní řád správní neobsahuje konkrétní ustanovení o právu jednat před soudem ve své mateřštině. Se zřetelem k ustanovení § 64 s. ř. s. (podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu), bylo třeba postupovat podle § 18 o. s. ř. Podle prvého odstavce

tohoto ustanovení mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle odstavce druhého pak soud účastníku, jehož mateřštinou je jiný, než český jazyk, ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.

Z § 18 o. s. ř. tedy vyplývá, že k tomu, aby soud ustanovil tlumočníka, nestačí pouze zjištění, že jde o účastníka, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, ale současně musí být splněna i další podmínka, tedy to, že musí vyjít taková potřeba v řízení najevo.

V posuzované věci má Nejvyšší správní soud za to, že potřeba ustanovit stěžovatelům tlumočníka v řízení před krajským soudem najevo vyšla, a to přinejmenším se zřetelem k obsahu podání ze dne 15. 9. 2003, jehož část byla sepsána v jazyce mongolském, ale zcela jednoznačně pak na základě podání stěžovatelů ze dne 28. 11. 2003, z něhož nelze jinak než dovodit, že stěžovatelé o ustanovení tlumočníka požádali. Jestliže krajský soud zastával názor, že podání (žaloba) stěžovatelů ze dne 27. 3. 2003 včetně jejího doplnění ze dne 15. 9. 2003 neobsahuje náležitosti uvedené v § 71 odst. 1 s. ř. s., tím spíše pro něj musela vyvstat nutnost přeložit mongolsky psaný text, a to za účelem posouzení, zda žaloba včetně jejího doplnění je způsobilá k projednání či nikoliv.

Zásada rovnosti účastníků řízení formulovaná v § 36 odst. 1 s. ř. s. a v § 18 o. s. ř. je projevem ústavního principu rovnosti účastníků vyjádřeného v čl. 96 odst. 1 Ústavy a v čl. 37 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod. Při posuzování postupu krajského soudu při realizaci tohoto práva, dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že krajský soud pochybil, pokud v dané věci neustanovil stěžovatelům tlumočníka. Vychází totiž z toho, že jestliže stěžovatelé část podání, jímž doplňovali žalobu, sepsali v jazyce mongolském a na výzvu soudu o přeložení této části podání do českého jazyka, reagovali sdělením, v němž poukazovali na nutnost přibrání tlumočníka za účelem realizace zásady rovnosti účastníků řízení před soudem, jde o situaci, v níž vyšla v řízení před krajským soudem najevo potřeba ustanovit tlumočníka účastníkům, jejichž mateřštinou je jiný než český jazyk. Na uvedených závěrech nemůže ničeho měnit ani ta skutečnost, že část podání byla sepsána v českém jazyce, neboť tato skutečnost sama o sobě nemůže ovlivnit závěr o splnění podmínek ustanovení § 18 odst. 2 o. s. ř., tedy závěr o tom, že v řízení vyšla najevo potřeba ustanovit tlumočníka.

Nejvyšší správní soud dospěl v posuzované věci k závěru, že krajský soud tím, že ve věci neustanovil tlumočníka, ačkoliv tato potřeba vyšla v řízení najevo, nepostupoval v souladu s § 18 o. s. ř., což ve svých důsledcích znamenalo, že při svém postupu nerespektoval zásadu rovnosti účastníků řízení zakotvenou v § 36 s. ř. s. Výše uvedené závěry o právu žalobců na tlumočníka odpovídají ústavně-konformnímu výkladu předmětných ustanovení, plynoucímu z čl. 37 odst. 4 Listiny a též z čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod [srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci L., B. a K. proti N., podle kterého se záruka čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy neomezuje na tlumočení při soudním jednání, ale vztahuje se na překlad či tlumočení všech úkonů řízení zahájeného proti obviněnému, kterým potřebuje rozumět k tomu, aby se mu dostalo spravedlivého procesu].

Tím, že krajský soud nemohl posoudit tu část doplnění žaloby sepsanou v mongolském jazyce, nebyly vytvořeny předpoklady pro posouzení toho, zda žaloba stěžovatelů včetně jejího doplnění ze dne 15. 9. 2003 obsahovala náležitosti podle § 71 odst. 1 s. ř. s.

Z výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto usnesení Krajského soudu v Brně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.), v němž je krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. března 2005

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu